

Г. С. Жулай,
аспірант кафедри економіки підприємства,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

G. Zhulai,
PhD student of economic enterprise, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv

BASIC ASPECTS OF EFFICIENCY MANAGEMENT ON THE LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES

У статті розкрито зміст та основні аспекти управління ефективністю діяльності підприємства. Обґрунтовано необхідність проведення діагностики ефективності діяльності підприємства. Визначено основні напрями проведення діагностики ефективності діяльності. Згруповано показники в розрізі визначених напрямів проведення діагностики ефективності. Проведено діагностику ефективності діяльності на підприємствах легкої промисловості. Запропоновано основні управлінські рішення щодо підвищення ефективності діяльності підприємств, що можуть бути прийняті на основі результатів діагностики.

The article devoted to the need of research of the basic aspects of efficiency on the light industry enterprises. Proved the necessity of diagnosing the efficiency of the company. Determined the main directions for efficiency diagnostics. Indicators grouped in terms of designated areas of efficiency diagnostics. Conducted the diagnosis of efficiency on light industry enterprises. Proposed the basic management decisions to improve enterprise efficiency that can be taken on the basis of diagnosis.

Ключові слова: управління ефективністю, ефективність діяльності, рентабельність, оборотність, промислове підприємство, легка промисловість

Key words: efficiency, efficiency management, profitability, turnover, enterprise, light industry.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Категорія "ефективність" займає ключове місце майже в усіх без винятку галузях знань та сферах діяльності людини. Для економічного розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки держави загалом, необхідно, щоб діяльність підприємства була ефективною, тобто здійснювалася в умовах оптимального (раціонального) витрачання ресурсів, мінімальних витратах та максимальній прибутковості виробництва.

У зв'язку з цим, розгляд основних аспектів управління ефективністю діяльності підприємства в умовах сьогодення становить істотний теоретичний та практичний інтерес.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням сутності ефективності діяльності, її видів, оцінки та методів управління займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Акіменко Н.В., Бельтюков Є.А., Бобилева А.З., Грицик К.В., Захарін С.В., Ковалев В.В., Крейнина М.Н., Лапін О.В., Михайлов В., Мних Є.В., Савицька Г.В., Тищенко А.Н., Федулова Л.І., Шовкун І.А.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Розкрити зміст та основні аспекти управління ефективністю діяльності підприємства. Обґрунтувати необхідність

Таблиця 1. Характеристика методів аналізу господарської діяльності промислових підприємств

Методи аналізу	Характеристика	Переваги	Недоліки
Методи динамічного (просторового) порівняння	Співвідносить фактично досягнуті значення показників з показниками попередніх періодів (запланованими)	Проводить порівняльний аналіз за відхиленнями, без обмеження вибору критеріїв дослідження	Дозволяє отримати інформацію тільки про відхилення, у чому полягає обмеженість можливостей аналізу
Методи детермінованого факторного аналізу	Дозволяє розрахувати вплив факторів на величину результативного показника	Дозволяє вивчати вплив факторів на результат діяльності, виявляє резерви	Використовується в аналізі факторів, зв'язок яких з результативним показником повинен мати тільки функціональний характер
Методи стохастичного аналізу	Дозволяє проводити аналіз показників, пов'язаних між собою кореляційним зв'язком	Можливість оцінювання й аналізу впливу зміни факторів на кінцевий результат	Не завжди є можливість отримати достатню базу інформації для оцінювання щільності зв'язку між факторами

Джерело: [11, с. 39].

проведення діагностики ефективності діяльності підприємства. Визначити основні напрями проведення діагностики ефективності діяльності. Провести діагностику ефективності діяльності на підприємствах легкої промисловості.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ефективність ведення господарської діяльності прямо залежить від ефективного використання ресурсів підприємства як основних елементів виробничого потенціалу, що перебувають у розпорядженні підприємства та використовуються для досягнення конкретних цілей. Процес виробництва здійснюється при взаємодії: матеріальних, фінансових та трудових ресурсів, відповідно, ефективність діяльності відображає міру використання кожного ресурсу та всіх ресурсів одночасно за певний проміжок часу. Основним важелем управління ефективністю діяльності підприємства є формування системи вимірювання досягнутих результатів. Адже правильно сформована система вимірювання забезпечує прозорість і ясність одержаного результату діяльності, зосереджує увагу на факторах, що впливають на результат. Аналіз управління ефективністю припускає виявлення закономірностей і тенденцій зміни

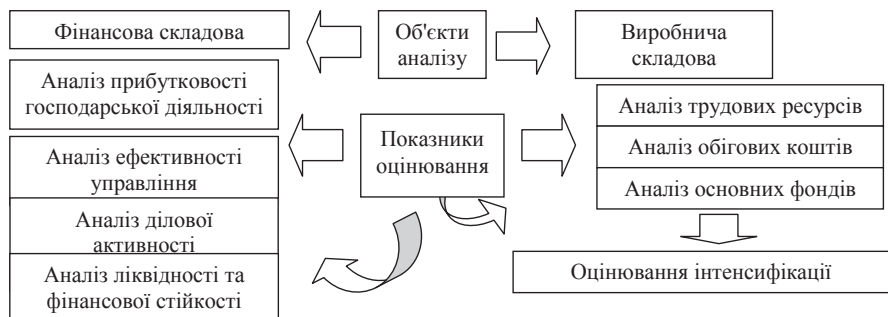

Рис. 1. Напрями проведення комплексного аналізу господарської діяльності вітчизняних промислових підприємств

Джерело: [3].

Таблиця 2. Динаміка щорічних показників фінансових результатів підприємств легкої промисловості за 2012–2014 роки, тис. грн.

Показники	ПАТ «Чинбар»			ПП «Українська швейна компанія»		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Дохід (виручка) від реалізації продукції	36,214	40,822	42,652	1174,7	2458,9	556,5
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	30,178	34,018	35,543	978,9	2049,1	445,2
Чистий прибуток (збиток)	(2,253)	(1,648)	0,305	23	21,1	3,9

Джерело: розраховано автором на основі даних Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [1].

господарській діяльності підприємств, при цьому увага фокусується на досягненні мети і завдань, які відображені через показники оцінки ефективності. Унаслідок чого аналіз управління ефективністю пропонується засновувати на взає-

Таблиця 3. Показники фінансової стійкості підприємств легкої промисловості за 2012–2014 роки

Роки	Коефіцієнт автономії, %	Коефіцієнт покриття поточної кредиторської заборгованості дебіторською	Коефіцієнт автономії, %	Коефіцієнт покриття поточної кредиторської заборгованості дебіторською
	ПАТ «Чинбар»		ПП «Українська швейна компанія»	
2012	0,26	1,38	0,01	0,73
2013	0,24	1,09	0,09	0,85
2014	0,23	0,96	0,09	0,92

Джерело: розраховано автором на основі даних Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [1].

мозв'язку двох напрямів таких, як аналіз господарської діяльності підприємств (з метою визначення досягнутого рівня зростання й розвитку підприємства та виявлення наявних можливостей) й аналіз доцільності застосування наявних показників оцінювання (як основи для формування інструментарію щодо управління ефективністю діяльності підприємства) [3].

Збір інформації, необхідної для проведення аналізу повинен бути якісним і своєчасним, це дозволить відображати досліджувані процеси ймовірно й об'єктивно. Джерелом забезпечення інформацією є оперативна (внутрішньофірмова), бухгалтерська й статистична звітності. Система звітності, яка застосовується, заснована на вирішенні таких питань: виборі періоду дослідження й базового значення показників. У вітчизняній практиці найчастіше проводять порівняльний аналіз фактичних результатів з результатами минулих періодів, фактичних результатів з плановими значеннями. Об'єктом економічного аналізу є процес управління розвитком підприємства, результати діяльності й власне процес досягнення результатів, представлені у вигляді моделі взаємопов'язаних показників [3].

За результатами аналізу господарської діяльності підприємств за 2012—2014 роки застосовуються такі джерела статистичної інформації, як Баланс (форма № 1), Звіт про фінансові результати (форма № 2) та інші статистичні звіти. Дані по підприємствах отримані з інформаційного ресурсу сайту Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [1]. Додаткові розрахунки, що характеризують специфіку діяльності підприємств легкої промисловості, проведені за 2012—2014 роки, оскільки цей період більш чітко відображає останні зміни в економічній ситуації країни. Інструментом обробки інформації служать різні методи оцінювання. Для оптимального вибору методів оцінювання ефективності діяльності підприємства варто враховувати такі параметри: облік особливостей діяльності підприємства; можливість відображення системою показників усіх аспектів діяльності підприємства; простота розрахунку показників; інформативність отриманих результатів; можливість зрозумілого їх відображення з подальшим виявленням "вузьких місць".

У ході дослідження методів, які використовують при аналізі господарської діяльності вітчизняних промислових підприємств, встановлено їх переваги та недоліки (табл. 1).

Встановлено, що на вітчизняних промислових підприємствах традиційно застосовують методичні підходи до аналізу діяльності підприємств, які ґрунтуються в основному на дослідженні фінансового становища підприємства [10; 6; 4]. У практиці виділяють чотири групи показників:

1. Показники оцінювання прибутковості господарської діяльності (рентабельність власного капіталу, рентабельність активів, рентабельність основних засобів, рентабельність продукції).

2. Показники оцінювання ефективності управління (чистий прибуток на одну гривню обсягу реалізації, валовий прибуток на одну гривню обсягу реалізації).

3. Показники оцінювання ділової активності (капіталовіддача, фондівіддача, оборотність запасів, оборотність дебіторської заборгованості).

4. Показники оцінювання ліквідності й ринкової стійкості (коефіцієнти ліквідності балансу, коефіцієнт автономії, коефіцієнт покриття обігових коштів поточними зобов'язаннями, коефіцієнт забезпеченості обігових активів власними оборотними коштами).

У той же час комплексний аналіз вітчизняних підприємств має свої особливості: зростає роль оцінювання виробничої діяльності, ресурсів, пов'язаних з виробництвом і реалізацією готової продукції [12], [8, с. 102]. Напрями проведення комплексного аналізу господарської діяльності про-

Таблиця 4. Показники ліквідності підприємств легкої промисловості за 2012—2014 роки

Роки	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт швидкої ліквідності
	ПАТ «Чинбар»		ПП «Українська швейна компанія»	
2012	0,018	1,12	—	0,55
2013	0,002	0,41	—	0,75
2014	0,034	0,43	0,03	0,42

Джерело: розраховано автором на основі даних Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [1].

Таблиця 5. Показники оцінювання ділової активності підприємств легкої промисловості за 2012—2014 роки

Роки	Коб. КЗ, днів	Коб. ДЗ, днів	Коб. ОЗ	Коб. КЗ, днів	Коб. ДЗ, днів	Коб. ОЗ
	ПАТ «Чинбар»			ПП «Українська швейна компанія»		
2012	82,88	5,473	0,20	26,03	8,16	35,71
2013	102,24	6,767	0,23	20,18	25,97	43,44
2014	106,41	2,23	0,23	121,26	5,87	10,48

Джерело: розраховано автором на основі даних Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [1].

мислових підприємств, що наведено в науковій вітчизняній літературі, представлено на рисунку 1.

Показники прибутковості господарської діяльності й ефективності управління — узагальнені й найбільш важливі показники діяльності, які вживаються на вітчизняних підприємствах. Динаміка зміни щорічних показників фінансових результатів підприємств легкої промисловості представлена в таблиці 2.

Досліджувані підприємства в основному характеризуються низьким рівнем прибутку. Чистий дохід перевищує собівартість реалізованої продукції.

Низькі значення результативних показників можуть бути пов'язані з тим, що зазначені підприємства ведуть політику неефективного використання ресурсів, спрямованих як на виробництво, так і реалізацією продукції;

Оцінювання ліквідності й фінансової стійкості припускає проведення аналізу структури капіталу підприємства, оцінювання відхилень одержаних значень від нормативних коефіцієнтів [2, с. 71—114]. Мета такого аналізу полягає в оцінюванні ступеня залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування і визначенні швидкості повернення позикових засобів. Представлена група показників, з точки зору автора, є важливим, але не основним інструментом управління ефективністю діяльності підприємства.

Відповідно до існуючих методичних рекомендацій була проаналізована структура пасиву групи підприємств (табл. 3).

За результатами розрахунків видно, що на підприємствах не проводиться активна політика з самофінансування, про що свідчить коефіцієнт автономії, який знаходиться в межах 1—26 %.

З вищенаведеного аналізу зазначено, що низький рівень залучення довгострокових кредитів пов'язаний з декількома причинами:

— підприємства розглядають можливість отримання довгострокового кредиту як імовірність втрати своєї незалежності;

— більшість вітчизняних промислових підприємств не мають правильної фінансової стратегії щодо ефективнішого використання отриманих ресурсів;

— в умовах нестабільної економіки банки пропонують кредити за завищеними відсотковими ставками, а це не вигідно підприємствам, оскільки достатньо складно отрима-

Таблиця 6. Показники оцінювання використання трудових ресурсів підприємств легкої промисловості за 2012–2014 роки

Період	Фонд оплати праці, тис. грн.	Чисельність персоналу, осіб	Середньомісячна продуктивність праці, тис. грн./1 особу	Фонд оплати праці, тис. грн.	Чисельність персоналу, осіб	Середньомісячна продуктивність праці, тис. грн./1 особу
	ПАТ «Чинбар»			ПП «Українська швейна компанія»		
2012	2678,7	123	241,92	61	15	57,58
2013	2324,5	113	194,34	70,5	19	105,08
2014	2508,5	105	291,11	47	20	27,83

Джерело: розраховано автором на основі даних Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [1].

Таблиця 7. Аналіз рентабельності діяльності підприємств за 2012–2014 роки

Період	КрА	КрВК	КрОЗ	КрП	КрА	КрВК	КрОЗ	КрП
	ПАТ «Чинбар»				ПП «Українська швейна компанія»			
2012	-0,008	-0,032	-0,015	-0,08	0,09	2,71	0,7	0,02
2013	-0,006	-0,024	-0,011	-0,05	0,09	1,56	0,37	0,01
2014	0,0016	0,005	0,002	0,009	0,01	0,15	0,07	0,007

Джерело: розраховано автором на основі даних Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [1].

ти від вкладеного капіталу вищий відсоток рентабельності, ніж ставка позикового відсотка.

Отже, зазначені підприємства дотримуються стратегії мінімального залучення позикового капіталу. При цьому формування позикового капіталу відбувається в основному за рахунок кредиторської заборгованості: кредитів банків, заборгованості за товари, роботи й послуги, іншими розрахунками.

Аналіз фінансового стану підприємства ґрунтується на співвідношенні поточних пасивів і структурних елементів поточних активів. Застосування показників ліквідності дозволяє оцінити ступінь ліквідності капіталу підприємства й ступінь його забезпеченості коштами, необхідними для погашення поточних зобов'язань (табл. 4).

Аналіз одержаних результатів доцільно здійснювати з урахуванням нормативних значень, що використовують у вітчизняній науковій літературі [7, с. 194–195]:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності $\geq 0,25-0,35$;
- коефіцієнт швидкої ліквідності $\geq 0,7-0,8$.

Варто додатково уточнити, які складові поточних активів можна вважати швидколіквідними, наприклад до швидколіквідних активів, за методикою Г.В. Савицької, відноситься дебіторська заборгованість менше 12 місяців [Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.В. Савицкая. — [4-е изд.] — Минск: Новое знание, 2000. — 688 с., с. 638]. Щодо ринкової ситуації, що склалася на вітчизняному ринку, автором ухвалено рішення віднести дебіторську заборгованість до активів, які поволі реалізуються. Доцільність рекомендації визначається специфікою функціонування вітчизняних підприємств, тобто дебіторська заборгованість є одним із важелів постійної взаємодії з контрагентами [Крейнина М. Н. Финансовый менеджмент: [учеб. пос.] / М. Н. Крейнина. — М.: Дело и сервис, 2001. — 400 с., с. 138].

Проведені розрахунки дають змогу дійти до такої висновків (табл. 4):

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на даних підприємств має низький рівень, знаходиться в діапазоні 0,002 (ПАТ "Чинбар", за 2013 рік) — 0,03 (ПП "Українська швейна компанія" в 2014 році). Рекомендоване значення для цього показника знаходиться в межах 0,25—0,35, тобто на підприємстві з регулярно оплачуваною дебіторською заборгованістю грошей, які не беруть участь у виробничому процесі, не повинно бути, а високе значення показника є передумовою невмілого вкладення грошей.

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності дозволяє визначити можливість підприємства покривати короткострокові зобо-

в'язання без урахування запасів, дебіторської заборгованості й незавершеної продукції (активів, що повільно реалізуються). Загалом, на досліджуваних підприємствах отримані значення нижче нормативного (тільки в 2013 році на ПП "Українська швейна компанія" він у межах нормативного), що характеризує низьку частку в балансі

підприємства коштів, товарів і готової продукції. У такій ситуації виникає два припущення — низьке значення коефіцієнта може свідчити як про можливі складнощі з платежем, так і ефективно управління активами підприємства — уміння не зберігати дорогі й неліквідні активи.

Відхилення фактично набутих значень від загальноприйнятих пояснюються особливостями ринкової діяльності українських підприємств. Більшість українських промислових підприємств працюють із значним дефіцитом власних обігових коштів. З іншого боку, існує достатня кількість платоспроможних підприємств, значення показника ліквідності яких більше трьох. Це не свідчить про проведення ефективної фінансової політики, просто особливість діяльності таких підприємств полягає в наявності на складі надлишку товарно-матеріальних запасів або на низькому рівні короткострокових зобов'язань.

Отже, аналіз структури капіталу підприємств доводить, що відповідність фактичних значень показників фінансової стійкості нормативним показникам характеризує підприємства, що функціонують із мінімальним ризиком і мінімальними темпами зростання. Збільшення діапазону між нормативними значеннями й фактично отриманими може характеризувати як зниження ефективності технології управління капіталом, так і зростання рівня ризику в даному напрямі діяльності.

Аналіз ділової активності часто в літературних джерелах називають аналізом якості управління підприємством [2, с. 95]. Аналіз припускає оцінювання репутації підприємства, конкурентоспроможність продукції, стабільність покупців, тому що ґрунтується на оцінюванні тривалості обігу ресурсів і віддачі на вкладений капітал.

Більш глибокий аналіз дозволить визначити, чи раціональна закупівельно-збутова діяльність на підприємствах, чи ефективна робота з дебіторами (табл. 5).

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Коб. КЗ) — показує розширення або зниження комерційного кредиту, наданого підприємству.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Коб. ДЗ) показує, скільки разів за рік обернулися кошти, вкладені у розрахунки. Як правило, чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по рахунках. З іншого боку, надання покупцям товарного кредиту є одним з інструментів стимулювання збуту, тому важливо знайти оптимальну тривалість кредитного періоду.

Протягом 2012–2014 рр. строк погашення кредиторської заборгованості на ПАТ "Чинбар" виріс до майже 107 днів, що є негативною тенденцією. У той же час на ПП "Українська швейна компанія" у 2014 році цей показник істотно знизився до трохи менше 6 днів.

Коефіцієнт оборотності основних засобів (Коб. ОЗ, коефіцієнт фондіввіддачі), характеризує ефективність використання підприємством основних засобів. Чим вище значення коефіцієнту, тим ефективніше підприємство використовує основні засоби. Зниження рівня фондіввіддачі на ПП

"Українська швейна компанія" у 2014 році свідчить про недостатній обсяг продажів або про занадто високу величину капітальних вкладень.

Аналіз виробничої складової традиційно проводиться на основі оцінювання динаміки показників, що характеризують якісний і кількісний приріст ресурсів: трудових ресурсів, матеріальних ресурсів, виробничих фондів, обсягів реалізації продукції.

Більш детальний аналіз надасть комплексне оцінювання виробничої діяльності підприємств. На першому етапі проводиться аналіз використання трудових ресурсів, що припускає порівняння рівнів продуктивності праці (табл. 6).

Із відображених вище результатів розрахунків простежується зміна чисельності персоналу. На ПП "Українська швейна компанія" відбулось збільшення на 33,33 % у 2014 р., порівнюючи з 2012 р., у той самий час, як на ПАТ "Чинбар" ця величина зменшилась на 14,63 % у 2014 р., порівнюючи з 2012 р. Варто також відзначити дві протилежні тенденції: ріст фонду оплати та продуктивності праці на ПАТ "Чинбар" та зменшення фонду оплати та продуктивності праці на ПП "Українська швейна компанія", що в другому випадку є негативною тенденцією.

Значення показників, характеризують якість зростання та ефективність використання основних засобів представлені в таблиці 7.

Коефіцієнт рентабельності активів (КрА, економічна рентабельність) характеризує рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (КрВК, фінансова рентабельність) характеризує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в дане підприємство, тому найбільший інтерес представляє для наявних і потенційних власників й акціонерів та є одним із основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень показує верхню межу дивідендних виплат.

Коефіцієнт рентабельності основних засобів (КрОЗ) показує, який прибуток отримує підприємство на кожну грошову одиницю інвестованих в основні засоби коштів, тобто наскільки ефективними є капіталовкладення підприємства.

Коефіцієнт рентабельності продукції (КрП) характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.

Загалом, якщо зосередити увагу на ПАТ "Чинбар", то ці показники тільки у 2014 р. показали додаткові значення трохи вищі від нуля, що є свідченням підвищення ефективності діяльності підприємства.

Водночас на ПП "Українська швейна компанія" у 2014 р. спостерігається зменшення ефективності діяльності підприємства. Це є наслідком негативної тенденції, що існує протягом аналізованих років.

ВИСНОВКИ

Діагностика ефективності діяльності підприємства сприяє прийняттю раціональних управлінських рішень щодо вибору стратегії перспективного розвитку підприємства. Застосовуючи систему діагностики для оцінювання ефективності діяльності підприємств, потрібно постійно порівнювати позитивні наслідки застосування цієї системи та поточні витрати на підтримання її функціонування. Удосконалення системи оцінювання ефективності діяльності підприємств особливо актуальне для перспектив діяльності кожного підприємства. Якісно проведена оцінка створює важливе аналітичне підґрунтя для формування умов ефективної діяльності підприємства, визначення переліку раціональних заходів щодо підвищення прибутковості. Із цією метою запропоновано здійснювати оцінювання ефективності діяльності підприємств легкої промисловості на основі застосування чотирьох груп показників.

Література:

1. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://smida.gov.ua>
2. Бобылева А.З. Финансовые управленческие технологии. — М.: ИНФРА-М, 2004. — 492 с.
3. Грицик К.В. Управління ефективністю діяльності підприємства на основі формування системи збалансованого розвитку: дис. канд. наук: 08.00.04. — 2009.
4. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 768 с.
5. Крейнина М.Н. Финансовый менеджмент. — М.: Дело и сервис, 2001. — 400 с.
6. Михайлов В. Финансовый стан підприємств / В. Михайлов, Ю. Прилипко, В. Бірюченко // Ринок цінних паперів України. — 2004. — № 5—6. — С. 31—37.
7. Мних Є.В. Економічний аналіз. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
8. Поповенко Н.С., Бельтюков Є.А., Акіменко Н.В., Лапін О.В. Техніко-економічний аналіз. — Одеса: ОНПУ, 2005 — 135 с.
9. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. — Минск: Новое знание, 2000. — 688 с.
10. Савицкая Г.В. Анализ эффективности деятельности предприятия: методологические аспекты. — Минск: Новое издание, 2004. — 159 с.
11. Тищенко А.Н. Экономическая результативность деятельности предприятия: монография. — Х.: ИНЖЭК, 2005. — 144 с.
12. Федуллова Л.І., Шовкун І.А., Захарін С.В. Технологічна модернізація промисловості України: монографія. — К.: Ін-т екон. та прогноз., 2008. — 472 с.

References:

1. Stock market infrastructure development agency of Ukraine, available at: <http://smida.gov.ua>
2. Bobyleva, A.Z. (2004), Finansovye upravlencheskie tehnologii [Technologies of financial management], INFRA-M, Moscow, Russia.
3. Hrytsyk, K.V. (2009), "Efficiency management on enterprise based on balanced development system", PhD Thesis, Economy, Odesa National Polytechnical University, Odesa, Ukraine.
4. Kovalev, V.V. (2000), Vvedenie v finansovyi menedzhment [Introduction to Financial management], Finansy i statistika, Moscow, Russia.
5. Krejnina, M.N. (2001), Finansovyi menedzhment [Financial management], Delo i servis, Moscow, Russia.
6. Mihajlov, V. (2004), "Financial status of enterprises", Rynok cinnih paperiv Ukrainy, vol. 5—6, pp. 31—37.
7. Mnih, E.V. (2005), Ekonomichnyi analiz [Economic analysis], Centr navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine.
8. Popovenko, N.S. (2005), Tekhniko-ekonomichnyi analiz [Technical and economic analysis], ONPU, Odesa, Ukraine.
9. Savickaja, G.V. (2000), Analiz hozjajstvennoj dejatel'nosti predpriatija [Business analysis of enterprise], Novoe znanie, Minsk, Belarus.
10. Savickaja, G.V. (2004), Analiz effektivnosti deiatel'nosti predpriatija: metodologicheskie aspekty [Performance analysis of enterprise: methodological aspects], Novoe izdanie, Minsk, Belarus.
11. Tishhenko, A.N. (2005), Ekonomicheskaia rezul'tativnost' deiatel'nosti predpriatija [Economic activities of enterprise], INZHEK, Kharkiv, Ukraine.
12. Fedulova, L.I. Shovkun, I.A. Zaharin, S.V. (2008), Tekhnologichna modernizatsiia promyslovosti Ukrainy [Technological modernisation of Ukraine], In-t ekon. ta prognozuv., Kyiv Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2015 р.